

ชีวิตกับการลวง

พืชหลายชนิดอาศัยสัตว์ในการแพร่กระจายพันธุ์ คือเวลาสัตว์กินผลไม้เข้าไปแล้วขับถ่ายเมล็ด ณ ที่ไกลๆ เมื่อเมล็ดพืชงอก นั่นคือวิธีที่พืชสามารถแพร่พันธุ์จากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งได้ พืชที่ต้องการพึ่งพาสัตว์ในการขยายพันธุ์ด้วยวิธีนี้ จึงต้องมีความสัมพันธ์กับสัตว์อย่างค่อนข้างมาก เพื่อให้เผ่าพันธุ์ของมันยืนยงและยั่งยืน วิธีการหนึ่งที่พืชใช้คือ พยายามมีใบที่มีสีสวยสะดุดตาสัตว์ หรือมีดอกที่มีกลิ่นหอมเตะจมูกแมลง แต่สัตว์บางชนิดก็ทำได้ทำลายเผ่าพันธุ์พืชมากไป คือขบเคี้ยวเมล็ดในผลแห้งละเอียด ทำให้พืชไม่สามารถสืบพันธุ์ต่อไป ดังนั้นเมื่อเหตุการณ์ที่ว่ามันบังเกิด พืชก็จำเป็นต้องหาวิธีป้องกันตัว โดยปกป้องและซุกซ่อนผลของมันไม่ให้ศัตรูเช่นนกมาทำลาย

P.K. Groom และคณะได้ลงพิมพ์ งานวิจัยในวารสาร Functional Ecology เมื่อปี พ.ศ. 2536 ว่า เขาได้พบพืชชนิดหนึ่งที่ผลของมันมีรูปร่างคล้ายใบของมันมาก จนนกที่จะมาจิกกินผลเมื่อบินมาเจอใบ "ปลอม" แอบแฝงอยู่ในดงใบจริงเข้าก็เกิดอาการงง

เพราะเหตุว่าใบนอกจากจะทำหน้าที่ปรุงอาหารให้พืชโดยวิธีสังเคราะห์แสงแล้ว ใบยังอาจทำหน้าที่อื่นๆ ให้พืชได้อีกด้วย พืชบางชนิดมีใบที่มีรูปร่างแหลมคมเหมือนหนาม เพื่อป้องกันสัตว์มิให้มาแทะกิน ใบของพืชบางชนิดทำหน้าที่เป็นกับดักแมลง เพื่อหาอาหารให้ต้นพืช ใบอาจจะเปลี่ยนรูปร่างเป็นเถาวัลย์เพื่อไต่และยึดกำแพง เพื่อการทรงตัวที่ดี ต้นไม้บางชนิดใช้ใบทำหน้าที่กำบังต้นให้กลมกลืนไปกับสิ่งแวดล้อม เพื่อมิให้สัตว์มารบกวน

Groom พบว่าต้น *Hakea trifurcata* เป็นต้นไม้พิเศษ เพราะขณะที่ต้นอายุน้อย ใบจะแหลม แต่พอต้นมีอายุมากขึ้น ใบก็จะเปลี่ยนรูปร่างไป คือมีลักษณะเหมือนใบไม้ทั่วไป และเมื่อต้นโตเต็มที่ มันก็จะออกผลที่มีลักษณะเหมือนใบทั่วไป Groom พบว่าในระยะหลังๆ นี้ใบใดที่แตกจากกิ่ง หากตำแหน่งของใบนั้นอยู่ใกล้ผล มันจะมีความยาวพอๆ กับผล ส่วนใบใดที่แตกห่างจากผล จะมีความยาวมากกว่าผล Groom ยังได้สังเกตและทดลองจนสรุปได้ว่าการปลอมแปลงใบที่ว่ามันเกิดขึ้นเพราะต้น *Hakea trifurcata* ต้องการปก

ป้อนผลของมันให้ปลอดภัยจากการถูกเจ้านก cuckatoo มาโจมตี จิกกิน และมันก็ประสบความสำเร็จมาก จนต้นของมันยังสามารถอยู่ระดับป่าออสเตรเลียได้จนทุกวันนี้ ไม่เพียงแต่พืชเท่านั้นที่ใช้วิธีการปลอมตัวในการต่อสู้กับสิ่งแวดล้อม นกบางชนิดก็เอากับเขาเหมือนกัน

ในวารสาร Auk 110, 222-233, 1993. L. Spear ได้รายงานว่า นก skua ซึ่งเป็นนกทะเลขนาดใหญ่ ที่มีนิสัยชอบฆ่าลูกนกเพนกวิน เวลาเห็นอทะเด มันจะจ้องมองหานกทะเลอื่นๆ ที่เล็กกว่า ทันทีที่มันเห็น นกตัวเล็กๆ หากอาหารได้ มันจะบินพุ่งเข้าจิกตีให้นกเล็กสำรอกอาหารที่กินเข้าไปออกมา หรือถ้านกเล็กตัวนั้นกำลังคาบอาหารอยู่ มันก็จะจิกจนนกเล็กคายอาหารจากปาก หากนกเล็กขัดขืน skua ตัวใหญ่จะไล่จิกตีจนนกเล็กตกน้ำ มันจะตามจิกพร้อมกดหัวนกเล็กให้สำลักน้ำทะเล อันธพาลอากาศพันธุ์นี้จะหยุดอาละวาดก็ต่อเมื่อนกเล็กคายอาหารให้มันเท่านั้น พฤติกรรมนี้ทำให้นกทะเลตัวเล็กๆ เวลาเห็นนก skua บินมา จะลนลานปล่อยอาหารที่คาบอยู่ หรือสำรอกอาหารที่กลืนเข้าไปแล้วออกมาให้ skua ไปก่อนที่นก skua ตัวร้ายจะลงปีก

Spear และคณะได้พบว่า มีนกทะเลอีกพันธุ์หนึ่ง คือ Kermadec petrel นกพันธุ์นี้มีรูปร่าง หน้าตา สีขนและสีหางเหมือนนก skua มาก จนนก skua ตัวจริง เวลาเห็น K. petrel ที่มีรูปร่างคล้ายมัน มันจะบินผ่านไปเฉยๆ โดยไม่จิกตี แต่ K. petrel ได้อาศัยชื่อเสียงความเป็น skua ตัวร้าย บังคับให้นกเล็กๆ อื่นๆ ยินยอมมอบอาหารให้มัน โดยที่นกทะเลเล็กๆ เหล่านั้นหาว่าไม่รู้ว่ามันคือ skua ตัวปลอม

จึงเป็นการที่ K. Petrel ได้วิวัฒนาการรูปร่างของมันจนมีรูปแบบอย่างที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ นับว่าได้ผลสำเร็จสองประการคือ สามารถลวงนก skua มิให้จิกตีมันและลวงนกเล็กอื่นๆ ให้กลัวมัน

สิ่งมีชีวิตทุกชนิดในโลก บางครั้งก็จำเป็นต้องปลอมตัวและปลอมใจ เพื่อการอยู่รอด และเรื่องนี้ผมหมายถึงคนด้วยครับ